

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ТА УКРАЇНІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

На тлі стратегічного курсу України на повноправне членство в Європейському Союзі, питання синхронізації національної системи фінансового моніторингу з європейськими стандартами та Директивами ЄС набуває критичної важливості. У статті досліджено актуальну проблему розвитку системи фінансового моніторингу країни та в країнах Європейського союзу, яка з метою формування ефективної системи протидії корупції і тероризму, а отже – і забезпечення економічної безпеки, пройшла шість етапів законодавчих змін. Проаналізовано зміни законодавства ЄС та в Україні (Директив Європейського парламенту та Ради ЄС) із формування засад побудови і розвитку фінансового моніторингу. Також розкрито адаптивність законодавчих і методологічних вимог з фінансового моніторингу в Україні відповідно до змін європейських вимог. Проаналізовано своєчасність запровадження механізмів запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом у країнах ЄС, тобто достатність вимог відповідно до сучасних викликів у світовому фінансовому просторі. Проаналізовано базові кількісні та якісні критерії підозрілості операцій, а також критерії за географією та суб'єктами в ЄС та Україні. Описано окремі схеми відмивання грошей через торговельне відмивання коштів, умовну позику чи "чорну скриньку". Описано створення єдиного органу з боротьби з відмиванням грошей у Франкфурті – AMLA, який локалізував проблему контролю транскордонних фінансових груп та має повноваження нагляду та накладення штрафів у межах всього ЄС. Розкрито ключові механізми та напрями, які застосовуються для протидії відмиванню незаконно одержаних доходів. Описано проблему відмивання через використання віртуальних засобів розрахунків (крипторинку). Доведено, що українські засади повністю відповідають вимогам Директив ЄС і навіть деякі є суворішими та деталізованішими.

Ключові слова: фінансовий моніторинг; протидія легалізації доходів; Директиви ЄС; кількісні та якісні критерії; критерії за суб'єктами; ризик-орієнтований підхід; публічні особи; цифрові інструменти розрахунків; суб'єкти первинного моніторингу.

Вступ

Постановка проблеми. За умов глобалізації фінансових ринків та стрімкого розвитку цифрової економіки протидія відмиванню коштів та фінансуванню тероризму стає одним із ключових пріоритетів економічної безпеки. Це своєрідний цифровий щит, що захищає економіку від легалізації незаконних доходів, фінансування тероризму та обходу міжнародних санкцій. Для України це питання має подвійне значення: по-перше, як обов'язкова умова інтеграції до внутрішнього ринку ЄС, а по-друге – як інструмент виживання національної економіки за умов триваючої воєнної агресії та повоєнного відновлення. Сучасна архітектура світового фінансового простору перебуває у стані постійних змін та вдосконалення, спричинена дедалі новими і новими викликами, зумовленими відмиванням незаконно одержаних доходів, розвитком цифрових інструментів розрахунків тощо. За таких умов традиційні підходи до протидії відмиванню доходів мають постійно вдосконалюватись, що актуалізує напрацювання нових механізмів протидії фінансового моніторингу у поліпшенні ре-

зультативності протидії злочинній діяльності.

Важливою сферою відповідності є чітке дотримання законодавчих вимог у сфері фінансового моніторингу, серед яких можна виокремити такі: здійснення ідентифікації клієнтів із виявленням кінцевих бенефіціарних власників; ідентифікація операцій, що несуть ризик відмивання грошей. Так, на сьогодні стійкість системи Держфінмоніторингу в Україні є високою. Основні етапи розвитку включають: гармонізацію з IV та V Директивами ЄС шляхом впровадження концепції кінцевих бенефіціарних власників та ризик-орієнтованого підходу; інтеграцію банківського моніторингу з державними реєстрами та застосунком "Дія", що дало змогу спростити дистанційну ідентифікацію; адаптацію моніторингу під виявлення активів осіб, пов'язаних з агресором, та контроль за цільовим використанням міжнародної фінансової допомоги.

Актуальність дослідження. Для України актуальність фінансового моніторингу продиктована першочергово статусом кандидата в члени ЄС та необхідністю повної гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами.

© Copyright 2026 by the author(s)

Скаско Олег Іванович, д-р екон. наук, професор, кафедра обліку та аналізу інституту економіки і менеджменту.

Email: Oleh.I.Skasko@lpnu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-7746-0801>

Цитування за ДСТУ: Скаско О. І. Розвиток системи фінансового моніторингу в Європейському союзі та Україні: порівняльний аспект та перспективи розвитку. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Вип. 2(87). Львів: НЛТУ України, 2026. С. 109–113.

Citation APA: Skasko, O. I. (2026). Development of the financial monitoring system in the European Union and comparison of its genesis with Ukrainian realities. *Efficiency of public administration*, 1(86), 109–113. <https://doi.org/10.36930/508714>

Впровадження регламентів ЄС та налагодження взаємодії з новим регулятором AMLA вимагає від наукової спільноти та практиків переосмислення ієрархії контролю.

Актуальним є перехід від формального підтвердження бенефіціарної власності до створення інтегрованих систем верифікації даних, що є критичним для забезпечення прозорості фінансових потоків у межах єдиного ринку ЄС.

За умов глобальних геополітичних зрушень фінансовий моніторинг стає інструментом "економічного фронту". Так, розроблення методологій для ідентифікації прихованих активів осіб, що перебувають під санкціями, та блокування каналів нелегального виведення капіталу забезпечить протидію фінансуванню агресора, а також прозоре управління грантами та інвестиціями, спрямованими на повосенне відновлення України, де фінансовий моніторинг виступає гарантом довіри міжнародних донорів.

Мета дослідження та основні завдання для її досягнення. Метою статті є дослідження дієвості та вчасності запровадження механізмів запобігання легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом у ЄС, аналіз повноти імплементації вимог ЄС в Україні, оцінювання окремих схем відмивання. Для досягнення мети визначено такі завдання:

1. Проаналізувати еволюцію законодавства ЄС щодо протидії легалізації незаконно одержаних доходів;
2. Здійснити порівняльний аналіз критеріїв ЄС та України у сфері фінансового моніторингу;
3. Оцінити роль та функціональні повноваження AMLA як центральної ланки в архітектурі фінансової безпеки ЄС, визначивши вплив централізації нагляду на швидкість виявлення транскордонних порушень;
4. Описати окремі схеми відмивання доходів, що мають найбільше поширення за умов 2022–2026 років, зокрема, використання криптовалют, схем торговельного відмивання коштів, використання фіктивних інвестицій.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є система виявлення та протидії легалізації незаконних доходів, тобто протидії корупції.

Методи та інформаційна база дослідження. У дослідженні використано такі методи: історико-логічний, який дав змогу дослідити еволюцію антилегалізаційного законодавства (від Першої до Шостої Директив ЄС), виявити причини змін; порівняльно-правовий – для зіставлення норм європейського законодавства із національними стандартами України; системний – для опису взаємозалежності між різними Директивами ЄС; метод типологічного аналізу – для детального опису схем відмивання доходів (наприклад, через віртуальні активи або фіктивний експорт); системно-структурний – для визначення ролі AMLA в архітектурі ЄС.

Інформаційною базою дослідження стали Директиви ЄС, законодавчі і нормативні акти України, наукові праці вітчизняних учених, інтернет-ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика запобігання легалізації кримінальних активів у фокусі європейських нормативних вимог базується на комплексному дослідженні концептуальних засад 40 рекомендацій FATF як базисного стандарту фінансової прозорості. Особлива увага приділяється імплементації ризик-орієнтованого підходу, що виступає фунда-

ментальним інструментом адаптивного контролю, а також критичному аналізу процедур ідентифікації кінцевих бенефіціарних власників у складних корпоративних структурах. Окремим вектором досліджень є вивчення трансформаційного впливу віртуальних активів на архітектуру фінансового моніторингу, що вимагає розробки новітніх методологій деанонімізації та контролю специфічних транзакційних потоків.

Українські вчені детально вивчають питання національної економічної безпеки, фінансового моніторингу та відповідності стандартам FATF/ЄС. Так, можна відзначити працю Ловінської Л. Г., яка досліджує законодавчі проблеми фінансового моніторингу в Україні в контексті європейської інтеграції [7, с. 50], Гетманець О. П., Добровинський А. В. зазначають: "...національна система фінансового моніторингу не має можливості досягти своєї мети через досить високий рівень корупційної складової частини у відносинах, які складаються в цій сфері, що виражається в рідких випадках притягнення до кримінальної відповідальності осіб, публічних діячів за скоєння злочинів у даній сфері; у доведенні кримінальних проваджень до кінця і водночас виводом за межі держави в офшорні юрисдикції з фінансової системи країни протягом року мільярдів доларів США" [3, с. 36].

Досліджуючи результативність інформаційних технологій системи державного фінансового моніторингу, Дмитров С. О. зазначає, що "на ефективність механізмів регулювання процесу протидії розвитку тіньової економіки істотно впливають система комунікацій, ієрархія влади і підпорядкування, усталені процедури прийняття рішень, прозорість у діяльності державних структур, забезпечення зворотного зв'язку, характер взаємодії відповідних державних органів, загальна і спеціальна підготовка кадрів тощо [5, с. 92].

Береславська О. І. зосереджується на питаннях банківського нагляду та механізмах ідентифікації підозрілих операцій у банківському секторі [9].

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням одержаних результатів

Результати. У Європейському Союзі критерії операцій, що підлягають фінансовому моніторингу, на сьогодні базуються на IV, V та VI Директивах.

Так, законодавство Європейського Союзу еволюціонувало від простого контролю банківських операцій до всеосяжної системи цифрового та геополітичного нагляду. Кожна нова директива була відповіддю на нові виклики: від наркотрафіку 90-х до фінансування тероризму та криптовалют.

Хронологія прийняття та змін законодавства ЄС щодо протидії легалізації незаконно одержаних доходів та їхній ключовий вплив на світову фінансову систему є такою:

Перша директива № 1991/308/ЄС від 10 липня 1991 р. була націлена на боротьбу з доходами від торгівлі наркотиками. Вперше зобов'язала тільки банки перевіряти клієнтів та повідомляти про підозрілі операції. Ввела саме поняття "відмивання грошей" як кримінальний злочин.

Друга директива № 2001/97/ЄС від 4 грудня 2001 р. прийнята під впливом події 11 вересня 2001 р. та включила боротьбу з міжнародним тероризмом. Була націлена на розширення переліку злочинів (не лише наркоти-

ки, а й корупція). Розширила коло суб'єктів моніторингу. Тепер перевіряти клієнтів мали не лише банки, а й юристи, бухгалтери, казино, агенти з нерухомості та нотаріуси.

Третя директива № 2005/60/ЄС від 26 жовтня 2005 р. прийнята під впливом вибухів 11 березня 2004 р. в поїздах у Мадриді, а згодом у Лондоні. Це підтвердило, що терористична загроза перемістилася безпосередньо всередину Європи. Стало зрозуміло, що Друга директива не містила достатніх інструментів для контролю дрібних, але системних фінансових потоків.

Вона включила боротьбу з міжнародним тероризмом. Вперше введено поняття публічні особи та необхідність посиленої перевірки для них. Впроваджено обов'язковий підхід "Знай свого клієнта". З'явилася вимога ідентифікувати кінцевого бенефіціарного власника.

Четверта директива № 2015/849/ЄС від 20 травня 2015 р. зумовлена публікацією "Панамських документів" та викриття офшорних схем. Запровадила ризик-орієнтований підхід: банки отримали право самостійно визначати рівень ризику клієнта. Країни ЄС зобов'язали створити центральні реєстри власників компаній. Зниження порогу готівкових операцій із 15 тис. євро до 10 тис. євро.

П'ята директива № 2018/843/EU від 30 травня 2018 р. з'явилася дуже швидко після 4-тої. Це сталося через два великих фактори: а) теракти в Парижі та Брюсселі (2015–2016): виявилось, що терористи використовували анонімні передплачені картки; б) стрімкий злет біткоїна: регулятори зрозуміли, що криптовалюти стали зручним інструментом для обходу банківського контролю.

Саме ця директива від 30 травня 2018 р. вперше ввела криптовалютні платформи у правове поле фінмоніторингу та зобов'язала країни ЄС надати публічний доступ до реєстрів бенефіціарів. Обмежено використання анонімних передплачених карток (знижено ліміти) для зменшення можливостей фінансування тероризму, посилено вимоги до перевірки фінансових потоків, пов'язаних із третіми країнами, які мають високий ризик відмивання коштів та розширено повноваження підрозділів фінансової розвідки (FIU) щодо доступу до централізованих реєстрів банківських рахунків.

Україна значною мірою орієнтувалася саме на тексти 4-тої та 5-тої директив, коли ухвалювала наш базовий Закон № 361-IX у грудні 2019 року.

Шоста директива №2018/1673/ЄС від 23.10.2018 р. прийнята невдовзі після 5-тої (травень 2018 р.), що свідчило про екстрену потребу ЄС гармонізувати саме кримінальний аспект. 6-та директива від 23 жовтня 2018 р. заповнила прогалини в кримінальному кодексі, уніфікувавши визначення злочинів та посиливши покарання для юридичних осіб у всіх країнах блоку.

Визначає 22 категорії предикатних злочинів, за які настає відповідальність за відмивання (включно з кіберзлочинами). Запроваджує кримінальну відповідальність компаній. Встановлює мінімальний термін ув'язнення за відмивання – 4 роки. Дає змогу судити за відмивання, навіть якщо предикатний злочин був вчинений в іншій країні.

Усі операції, що підлягають моніторингу, можна розділити на три великі групи: за сумою (порогові), за суттю (ознаки підозрілості) та за суб'єктами.

Порогові операції (кількісні критерії). ЄС встановлює ліміти, за досягнення яких перевірка клієнта та транзакції стає обов'язковою:

- будь-які платежі готівкою на суму 10 тис. євро або більше (включно з серією пов'язаних платежів). Деякі країни ЄС встановлюють суворіші внутрішні ліміти (наприклад, у Франції чи Іспанії ліміти на готівку є істотно нижчими – від однієї до 3 тис. євро).
- відповідно до нових правил моніторингу підлягають криптовалютній транзакції на суму від 1 тис. євро.
- при проведенні разових операцій без відкриття рахунку поріг зазвичай становить від однієї до 3 тис. євро.

Якісні критерії (ознаки підозрілості). Операція підлягає моніторингу незалежно від суми, якщо вона відповідає критеріям незвичайності:

- відсутність очевидної економічної логіки (нетипові операції): наприклад, компанія, що займається продажем молочних продуктів, раптом отримує платіж за "консультації в сфері IT" від офшорної фірми.
- надмірна складність: використання довгих ланцюжків посередників, транзитних рахунків у різних юрисдикціях або складних інструментів (трасти, фонди) без обґрунтованої мети.
- невідповідність профілю клієнта: сума або характер операції не відповідають відомому фінансовому стану клієнта (наприклад, студент перераховує сотні тисяч євро).
- структурування: навмисне дроблення великої суми на дрібні платежі, щоб уникнути порогового моніторингу (9900 замість 10 тис. євро).

Критерії за географією та суб'єктами.

Певні транзакції потрапляють під моніторинг автоматично через їхнє походження або учасників:

- операції з країнами, які FATF або ЄС внесли до "сірих" або "чорних" списків (через слабе регулювання або фінансування тероризму).
- будь-яка операція за участю публічної особи, членів їхніх родин або близьких соратників підлягає посиленій належній перевірці.
- будь-який збіг імені учасника або бенефіціара зі списками санкцій ЄС веде до негайного блокування операції.

В ЄС моніторинг поширюється не лише на банки. Обов'язок перевіряти операції мають:

- агенти з нерухомості: особливо при операціях з елітною нерухомістю;
- торговці предметами мистецтва: якщо вартість операції перевищує 10 тис. євро;
- надавачі гральних послуг (казино): при виплаті вигравів або внесенні ставок від 2 тис. євро;
- професійні посередники: юристи, нотаріуси та аудиторі, якщо вони беруть участь у фінансових або майнових операціях клієнта.

В ЄС діє принцип "Знай свого клієнта". Якщо банк чи інший суб'єкт не може зрозуміти джерело коштів або логіку операції, вона позначається як "Звіт про незвичайну транзакцію" і передається до національного підрозділу фінансової розвідки.

Порівняння критеріїв фінансового моніторингу України та ЄС демонструє цікавий парадокс: українське законодавство у багатьох аспектах є суворішим та дета-

лізованішим, ніж загальноєвропейські директиви. Це зумовлено необхідністю адаптації до вимог FATF та специфічними внутрішніми ризиками (війна, перехідна економіка).

Детальний порівняльний аналіз ключових критеріїв в Україні і ЄС показує деякі відмінності, а саме:

- в Україні базовий поріг для обов'язкового моніторингу становить 400 тис. грн (приблизно 8 тис. євро через зростання курсу). Якщо операція дорівнює або перевищує цю суму, вона підлягає перевірці за умови

наявності хоча б однієї з ознак (наприклад, участь публічної особи або офшор).

- Україна запровадила довічний статус публічної особи. Якщо ви один раз потрапили в цю категорію, ви залишаєтеся об'єктом посиленого моніторингу назавжди. Це значно суворіше, ніж у більшості країн Європи, де статус публічної особи діє протягом періоду перебування на посаді та 12 місяців після звільнення. Після цього банк оцінює, чи зберігає особа реальний вплив, і може перевести її до категорії звичайних клієнтів.

Таблиця. Критерії підозрілості в ЄС та Україні

Критерій	Україна	ЄС
Офшори	Автоматичний моніторинг операцій з будь-якою компанією з переліку КМУ.	Акцент на "High-Risk Third Countries" за списком ЄС та податкових гаванях.
Готівка	Надзвичайна підозрілість до будь-яких великих внесків готівки.	Фокус на обмеженні використання готівки в торгівлі (боротьба з тіншовим сектором).
Джерело коштів	Вимагається документальне підтвердження SoW практично для кожної великої угоди.	Документи запитують лише у разі аномальної активності або високого ризику.

Віртуальні активи (Криптовалюти). Обидві юрисдикції зараз активно впроваджують правила Travel Rule.

1. В ЄС будь-який переказ від 1 тис. євро між криптогеманціями на біржах супроводжується ідентифікацією відправника та отримувача.
2. В Україні законодавство про віртуальні активи адаптується під європейське. На практиці банки вже зараз блокують рахунки за операціями на суми від 30 тис. грн, якщо вони мають ознаки системності.

Суб'єкти моніторингу.

Перелік осіб, зобов'язаних звітувати, в Україні дещо ширший через специфіку ринку. Так, в Україні до моніторингу залучені навіть бухгалтері-фрілансери, рієлтори та суб'єкти, що надають юридичні послуги (навіть без ліцензії адвоката). В ЄС основний тягар лежить на банках, аудиторях, нотаріусах та казино.

Водночас, незважаючи на істотне вдосконалення законодавчих вимог із фінансового моніторингу, відмивання грошей у світі не зупинилось. Так, міжнародна торгівля завжди приховує схему відмивання доходів шляхом маніпуляції з інвойсами:

а) завищення або заниження вартості товарів у документах. Наприклад, компанія купує товар за 2 млн дол., але в інвойсі вказує 3 млн, виводячи різницю в офшор;

б) фіктивні поставки товарів або послуг, які ніколи не були надані;

в) виписки кількох рахунків за одну і ту саму партію товару.

г) компанія А продає компанії Б метал за ціною 100 дол. за тону (хоча ринкова ціна – 250 дол.). Компанія Б продає це зерно на світовому ринку за реальними 300 дол. Різниця у 50 дол. з кожної тонни залишилися на закордонному рахунку компанії Б, фактично виведені з країни без сплати податків та валютного контролю. Обмеження даної схеми можливе через запровадження автоматичного обміну даними між податковими та митними органами різних країн.

Інша схема легалізації незаконної готівки, перетворивши її на законний капітал. Той, що має неофіційний дохід у готівці, передає її до офшорної зони через кур'єрів. В офшорі створюється підконтрольна компанія, на рахунок якої вносяться ці гроші. Ця офшорна компанія офіційно надає кредит офіційній компанії зловмисника в будь-якій країні під низький відсоток.

Якщо банк запитає про джерело коштів, офіційна компанія покаже кредитний договір з іноземним партнером. Гроші легалізовані й можуть використовуватися для купівлі активів.

Використання офшорних зон – це класичний, але постійно вдосконалюваний механізм легалізації. Основна ідея офшору полягає не лише в низьких податках, а у створенні інформаційного розриву, подолати який довго і складно. Компанія в Нідерландах належить компанії на Кіпрі, та – компанії на Віргінських Островах, а остання належить трасту в Панамі. Кожна нова юрисдикція – це новий бар'єр для правоохоронців. Щоб дізнатися ім'я власника, потрібно надіслати запити до чотирьох різних країн, деякі з яких можуть не мати договорів про правову допомогу.

Висновки

Отже, можна підсумувати, що ЄС впродовж 25 років проводив лояльну політику у сфері протидії відмиванню незаконно одержаних доходів і легалізації. І лише в разі настання певних вкрай негативних подій у світовому просторі (теракти тощо), приймав нові вимоги із фінансового моніторингу.

Україна створила одну з найбільш жорстких і прозорих систем фінмоніторингу в Європі. Це часто створює надмірний тиск на легальний бізнес. ЄС же більше фокусується на гнучкості та захисті приватності, покладаючи відповідальність на банки у визначенні того, що є "підозрілим".

Водночас корупція і відмивання не зупинилось чи обмежилось. На нашу думку, такі локальні зміни інструментів моніторингу нагадують імітацію боротьби з шахрайством. Першочергово доречно ЄС та Україні вжити: радикальних заходів із обмеження використання офшорних зон (будь-які операції з офшорною компанією мають обкладатись податком від обороту). Такі наміри були в минулому в Україні, але олігархічне лобі протистояло реалізації цього; створити єдину інформаційну базу інвойсів, яка буде загальнодоступна для різних країн, та інші заходи, які локалізуватимуть відмивання.

References

1. Верховна Рада України (2019). Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержан

- них злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення" від 6 грудня 2019 року № 361- IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>
2. Рубай, О., Шолудько, О., & Богач, М. (2023). Особливості фінансового моніторингу в Україні в умовах воєнного стану. *Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія "Економіка АПК"*, 30, 89–93. <https://doi.org/10.31734/economics2023.30.089>
 3. Гетманець, О. П., & Добровинський, А. В. (2025). Правовий механізм державного фінансового моніторингу як інструмент запобігання та протидії фінансовим правопорушенням. *Форум права*, 3, 35–43. <http://doi.org/10.5281/zenodo.16746331>
 4. Дропа, Я. Б., Тесля, С. М., & Піхоцька, М. Р. (2021). Розвиток системи фінансового моніторингу як складової частини формування ефективного контролю й безпеки в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, 37, 35–43. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2021-37-5>
 5. Дмитров, С. О. (2022). Національна система фінансового моніторингу в умовах євроінтеграції України: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 312 р.
 6. Кузьменко, О., Яровенко, Г., & Радько, В. (2021). Попередній аналіз процесу конвергенції систем кібербезпеки та фінансового моніторингу країн. *Економіка та суспільство*, 32. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-37>
 7. Ловінська, Л. Г. (2022). Розвиток фінансового моніторингу як науки в контексті євроінтеграції України. *Фінанси України*, 11, 49–63. <https://doi.org/10.33763/finukr2022.11.049>
 8. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. URL: <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/funkcional/statistika-ta-infografika>
 9. Береславська, О. (2024). Трансформація банківських послуг в умовах цифровізації. *Економіка та суспільство*, 60. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-99>

O. I. Skasko

Lviv Polytechnic National University, Lviv, Ukraine

DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL MONITORING SYSTEM IN THE EUROPEAN UNION AND COMPARISON OF ITS GENESIS WITH UKRAINIAN REALITIES

Introduction. Against the backdrop of Ukraine's strategic course towards full membership in the European Union, the issue of synchronizing the national financial monitoring system with European standards and EU Directives is gaining critical importance. The article is devoted to the urgent problem of the development of the financial monitoring system of the country and in the countries of the European Union, which involves the formation of an effective system for combating corruption and terrorism, as well as ensuring economic security, has undergone six stages of legislative changes. The author analyzes the changes in the EU legislation and in Ukraine (Directive of the European Parliament and the Council of the EU) on the formation of the principles of construction and development of financial monitoring.

Materials and Methods. The study used the historical-logical method, which allowed to investigate the evolution of anti-legislation legislation (from the First to the Sixth EU Directives), to identify the reasons for changes, the comparative law method to compare the norms of European legislation with the national standards of Ukraine; the systemic method allowed to describe the interdependencies between various EU Directives; the typological analysis method – for a detailed description of money laundering schemes (for example, through virtual assets or fictitious exports); the systemic-structural method – to determine the role of AMLA in the EU architecture.

Analysis of Literary Sources. Ukrainian scientists study in detail the issues of national economic security, financial monitoring and compliance with FATF/EU standards. Thus, we can note the works of Lovinska L. G., Perepelitsa M. O., Dyachenko O. P., Bereslavskaya O. I.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. At the same time, despite the significant improvement of legislative requirements for financial monitoring, money laundering in the world has not stopped. Thus, international trade always hides the scheme of laundering income through manipulation of invoices, fictitious lending, use of safe havens (offshore zones) remain in the trend of laundering tools.

Results. The article reveals the role of financial monitoring in improving the effectiveness of control and ensuring economic security. The genesis of European requirements (Directives) on the formation of the principles of building and developing financial monitoring in the EU countries is characterized. The article also reveals the adaptability of legislative and methodological requirements for financial monitoring in Ukraine in accordance with changes in European requirements. The timeliness of the introduction of mechanisms for preventing the legalization of proceeds from crime in the EU is analyzed, that is, the adequacy of the requirements in accordance with modern challenges in the global financial space. The basic quantitative and qualitative criteria for suspicious transactions are analyzed, as well as criteria by geography and subjects in the EU and Ukraine. The article reveals the key mechanisms and directions used in combating the laundering of illegally obtained proceeds.

Significant attention is paid to the problem of the development of virtual means of payment (crypto market). It is proven that the Ukrainian principles fully comply with the requirements of the EU Directives and even some are stricter and more detailed. The problem of money laundering through the use of virtual means of payment (crypto market) is described. It is proven that Ukrainian principles fully comply with the requirements of EU Directives and even some are stricter and more detailed.

Discussion. Experience emphasizes the importance of this topic for Ukraine. Thus, we can summarize that the EU has been pursuing a loyal policy in the field of combating money laundering and legalization for 25 years. And only when certain extremely negative events in the world (terrorist attacks, etc.) occurred, did it adopt new requirements for financial monitoring.

Ukraine has created one of the most stringent and transparent financial monitoring systems in Europe. This often creates excessive pressure on legal business. The EU, on the other hand, focuses more on flexibility and privacy protection, placing the responsibility on banks to determine what is "suspicious."

Conclusions. Thus, it can be summarized that the EU has been pursuing a loyal policy in the field of combating money laundering and legalization for 25 years. And only when certain extremely negative events in the world (terrorist attacks, etc.) occurred, did it adopt new requirements for financial monitoring. Ukraine has implemented all the requirements of the EU Directives into its own legislation.

Keywords: financial monitoring; combating money laundering; EU Directives; quantitative and qualitative criteria; criteria by subjects; risk-based approach; public figures; FATF; digital settlement tools.